

4

Чистота проти простомовності²¹: «простонародність»²² передує «охайності» чи ні?

Існує популярне твердження, що справжні мови «чисті» або «без домішок». Зазвичай це означає, що кожна з них окремого походження або джерела. Однак, оскільки це твердження таке популярне, мовні планувальники часто пробують використати його і докладають зусиль переконати своє населення в тому, що будь-яке мовне новозаведення повністю узгоджується (тобто, має таку ж будову слова, чи таку ж звукову послідовність, як зазвичай) з основною частиною мови. Хоч би яким було нове, воно, відповідно до принципів чистоти, повинно бути нерозривним зі старим, не випинатися і не відхилитися від нього. Насправді чистота може бути більше дотримана в теорії, ніж на практиці, вочевидь, тому, що вона зазвичай досяжніша в теорії, ніж на практиці.

Звичайно, щоб досягти цілковитої чистоти, «супротивник(и)» мають бути відчутно розпізнаваними і, по суті, навіть легко виявлюваними. Така розпізнаваність не повинна обмежуватися лише колами мудрованих мовознавців, а якщо конкретніше, мовними активістами чи планувальниками. Вона має бути відчутно чіткою та

миттєвою і для широких мас рідномовців²³ загалом, а не тільки для наукової еліти, щоб звичайні люди також могли приєднатися до полювання на «барбаризми»²⁴, яких потрібно виявляти і від яких потрібно захиститися. Однак будь-яку з таких цілей легше поставити, ніж досягти.

Серед найзатятіших і найактивніших противників барбаризмів на сьогодні є охоронці чистоти французької мови як у Квебеку, так і в самій Франції. Ця турбота про чистоту мови давнішня у Франкофонії («франкомовному світі») і для її законодавців мовного стилю. Вона, поза сумнівом, передує військовій і колоніальній боротьбі між Францією і Англією як в Старому світі, так і в Новому. Вона також передувала значно швидкоплиншому суперництву, що, ймовірно, було перед Першою світовою війною в окремих випадках (і місцях) між французькою і німецькою, стосовно того, яку з них слід вважати основною мовою «точних наук» в континентальній Європі й у решті цивілізованого світу. Мало того, французька кампанія проти будь-якого роду «барбаризмів», цілком можливо, передувала ще заснуванню королівським едиктом самої Французької академії²⁵ (1635), і тому кампанія, поза сумнівом, не залежна ні від її існування, ні від своїх успіхів щодо будь-якої допомоги, яка, можливо, могла б надійти від цього величного органу «безсмертних», як уповноважував королівський едикт. Дійсно, вона, здається, впливає з самого факту суперництва з двома великими і найближчими сусідами, кожен з яких претендував на велич і владу, що цілком можна було розглядати тривожним для «нешасної» партії («Красивої Франції»), затиснутої навіки між ними, тоді коли закінчувалися процеси модернізації (урбанізація, індустріялізація та колонізація).

ЗАПЛУТАНІСТЬ ПОВСЯКДЕННОГО ДИСКУРСУ І НЕЗАДОВОЛЕННЯ НИМ

Чистоти не легко досягти ні в мові, ні в решті життя. Справді, реальне життя характеризується «негативною ентропією», тобто, природним безладом, оскільки людські риси й цільова поведінка пов'язані. Звичайно, деякі лінгвісти ніколи не втомляться говорити нам: «Мова

різна». В гарно сформованому (правильному) реченні слова не стоять у хоч-якому (довільному) порядку. «Граматики» мови диктує, де має стояти в ній підмет ще невисловленого речення. І якщо ми іноді (або навіть часто) не дотримуємося, коли говоримо, граматики – остання простежується з багатьох зразків висловлювань, а не наявна як окрема сама по собі сутність, – то ми зазвичай набагато більше стараємося бути точними, коли пишемо. Арбітри «належного написання» (вчителі, письменники, редактори й інші літературні «знавці») наклали на процес здобуття грамотності граматичні правила, які вони поєднують в одне ціле вздовж і поперек зі зразками високоосвіченого письма в мові Х і, мало того, зробили нас обізнаними з цими правилами і з нашим обов'язком (як володільців і поширювачів грамотності) керуватися й плекати ці правила (наскільки це можливо, особливо в офіційному мовленні, боячись бути сприйнятими відверто недоладними чи неграмотними, бо це стосується творення граматично правильних речень).

Дуже схожий процес відбувається, коли на чистоті наголошують мовні інституції. Мови своєю природою – суспільні сутності, доти, поки їхні мовці добре налаштовані одні до одних. Вони взаємодіють одна з одною, особливо з сусідніми чи гостьовими мовами, і запозичують, і позичають одна одній слова, фрази й навіть зразки речень. Однак відповідальні за правильність мови можуть розглядати такі проникання «чужих елементів» чи «впливів» у мову Х небажаними, подвійно – в простому письмі, і потрібно – в серйозному чи науковому. Спонування рідномовного населення усвідомлено ставитися до барбаризмів, яких добре освіченим слід уникати і навіть боротися з ними, рівноцінне провадженню «кампанії за чистоту» задля покращення, захисту, упорядкування мови Х. В усіх таких кампаніях за чистоту мови, противник, якому протидіють, виділений і чітко встановлений, оскільки рідко вважають всі й будь-які барбаризми однаково небажаними.

Найнебажанішим противником є мова серйозного опонента чи суперника, мова, яка може завдати великої шкоди не лише мові Х як такій, але й державному ладові, культурі, економіці й релігії, пов'язаним з нею. Точно так, як немає двох сусідніх країн, між яки-

ми б не було політичних проблем, так само нас не повинно дивувати, що кампанії за чистоту починаються і закінчуються, в міру того як основні проблеми між пов'язаними з ними державними устроями збільшуються і зменшуються, починаються і закінчуються. Держави, які мають між собою давні й серйозні проблеми (зокрема, мовні), проводять кампанії за чистоту проти запозичень з іншої мови. Зауважмо, наприклад, короткі, але сильні антифранцузькі настрої, спричинені опором Франції в ООН політиці уряду США стосовно Іраку в період з весни до осені 2003 року. До того невинний термін “French fries” (смажена картопля, буквально «картопля по-французьки». – *Прим. перекл.*) і політично цілком невинні дії, такі як купівля французьких вин, швидко, протягом тижня, стали політично некоректними. Що типово для більшості мовного планування в США, ніхто цілком не впевнений, як ця кампанія почалась. Існують ще неполітичні наслідки тієї незгоди, що стосуються подорожей американців у відпустку до Франції. Хоча мовна незгода як така ніколи не була піднята до рівня повномасштабної пуристичної кампанії стосовно французької мови, і навіть виникле недовге обурення, ймовірно, було підсилене довготривалою ворожістю американських туристів до поблажливої французької гостинності.

ДЕЯКІ ДОВГОТРИВАЛІ ПОЛІТИКИ МОВНОЇ ЧИСТОТИ

Боротьба за чистоту мови є прикладом спроб «очистити» від безладу писемну мову і привести слововжиток навіть грамотних мовців у більшу відповідність до загострених політичних розбіжностей, що виникають між державами та пов'язаними з ними культурами. Так само, як держави не дозволяють іноземним потугам створювати опорні пункти на своїх землях, так і деякі мови, борючись протягом багатьох поколінь, не дають чужим мовам створити в собі «плацдарми». Така боротьба може тривати протягом декількох поколінь і є ознакою дотримання історичного курсу за теперішнього слововживання. Небажання чехів «натуралізувати» германізми чи корейців приймати запозичення з японської²⁶, чи ісландців дарувати «гостьовий» статус будь-яким запозиченням взагалі²⁷, чи євреїв офіційно

прийняти численні ідишизми повсякденної мови (які, можливо, ще передують повторному становленню івриту буденною мовою) всім добре відомі й, без сумніву, пов'язані з важливими і давнішими аспектами національної та мовної самосвідомості, що існують в кожному конкретному випадку. Дуже цікаво, що такі непрошені гості повинні бути помічені й відкинуті швидко і без зайвих зусиль. Оскільки досконале володіння чи навіть достатнє знайомство з забороненою мовою може бути рідкісним, здійснення владою політики чистоти повинно бути чітко керованим і може потребувати видання чи іншого способу ознайомлення громадськості зі списком заборонених слів («слів, яких потрібно уникати», і «слів, які суперечать нормам»). Такого уникання здебільшого важко досягати (особливо в неофіційному письмі чи мовленні), зокрема, коли така прикра мова znana і використовувана лише на периферії. Але особливо важко це зробити, коли прикра мова вже, м'яко кажучи, маргіналізована і коли обидві мови тісно пов'язані (але про це пізніше). Тут досить сказати, що культивування чистоти вимагає ціни, що часто може бути дуже дорогою, з фінансового боку й водночас через ставлення та сприймання. Однак будучи виставленою, це, можливо, все ще залишиться ціною, яку на думку «влади», варто заплатити.

Як сьогодні видихається у французькій мові прагнення до чистоти

Двома найбільшими захисниками французької мови є сама Франція та її культурний нащадок – провінція Квебек у Канаді. У цьому випадку нащадок зайняв рішучішу й каральнішу позицію, ніж батьківщина. Обидві системи державно інституціоналізовані офісами, бюроми і/або радами, департаментами чи комітетами, призначеними наглядати за високим становищем, чистотою і винятковістю французької мови, використовуваної не лише урядово, але й в «реальному світі» також²⁸. Французький уряд пропонує нагороди і визнання за літературні твори «доброю французькою» та час від часу висловлює своє несхвалення тим людям чи публікаціям, які

використовують французьку менше, ніж бажано. Часто яблуко розбрату – в галузі популярних технологій. Зазвичай вважають, що тут англійська має «перевагу» над французькою, будучи цінованішою і привілейованішою, навіть у самій Франції²⁹.

Шум з приводу точного французького відповідника до англійського слова “fax” (факс) (останній уже широко використовували у французьких публікаціях, а також в усній мові досить високоосвічені мовці), можна розглядати як наочний приклад. Початковим переважним замінним терміном у французькій мові був «poste électronique» (електронна пошта), але він швидко виявився занадто довгим і громіздким (не кажучи вже про його повну непридатність для використання як дієслова), щоб здобути широку підтримку з боку громадськості загалом. З цього приводу прем’єр-міністр Домінік де Вільпен застерігав пам’ятати, що помпезність «є річчю, якої ви не можете мати надто багато» («*Heiшнл пост*», Торонто, 15 червня, 2005, с. 3). Відповідно, протягом короткого часу всередині 1990-х років, замість слова «fax» багато візитівок і бланків містили громіздкий термін, коли цілком несподівано той втратив підтримку. Я почав отримувати листи на офіційних бланках, в яких термін “poste électronique” був ретельно закреслений і натомість надруковано слово “fax”*. Одного разу, коли я запитав свого кореспондента (відомого французького професора): «З якого часу слово “fax” стало належним французьким словом?» – то отримав досить різку відповідь, що слово “fax” завжди було французьким словом, оскільки англійська взяла його з французького “fac-similé” («факсиміле») (тінь Ататюрка, див. текст далі). Якщо це правда, то очевидно тоді, що англійці були менш стурбовані використанням французького запозичення, ніж французи, які від самого початку були зайняті його поверненням назад з англійської. Така відміна тягара запозичення залишає поза увагою той факт, що напрям найостанніших запозичень може відрізнитись від напрямку історичних запозичень (і, відповідно, неминуха хиткість всіх дарувально-позичальних дискусій). Вищезгадані невеликі історії також свідчать про те, наскільки за-

* Ще французький відповідник – Télécopie. – Прим. перекл.

лежне визнання «домішки» від мовної спільноти з її чутливістю до чужих позначень, чутливістю, яку спеціалісти з мовного планування можуть спробувати збільшити чи зменшити відповідно до свого власного порядку денного. Англіїці ніколи не вважали слово «*fax*» запозиченим словом, тому що воно постало за розквіту їхніх хвалених еконотехнологій. Французькі мовні інституції в кінцевому підсумку здалися в цьому питанні, врешті-решт вирішивши, що «коли ви не можете перемогти їх, то приєднуйтеся до них!» Відповідно, вони із запізненням визнали, що слово «*факс*» також не було запозиченим словом, оскільки воно отримане з такої ж вишуканої латинської основи, з якої постала французька мова загалом.

Інші шукачі чистоти

Зберігання чистоти своєї «улюбленої мови» уже давно відіграє важливішу роль в Німеччині, ніж в Англії, хоча антифранцузькі упередження у відповідних випадках проявлялися недовго в різні часи. Культ чистоти панував у ранній сучасній англійській мові в контексті «протимудрованого (*anti-inkhorn*)³⁰ підходу» (тобто протидії підвищеній частоті надмірно мудрованих неологізмів, майже всі з яких – французького походження), притаманного певним англійським авторам та журналістам того часу). Схожий протест проти «мавпування» через надмірну кількість завчених «галіцизмів»^{*} також відбувався в середині XIX ст. у Сполучених Штатах. Тоді вважали, що германська у своїй основі природа автентичної (найранішої) англійської мови була під загрозою, і на виручку кинувся рух «германської англійської» (від імені «американської мови») (Molee, 1888). Врешті, щоб частково вирівняти такий стан, в Європі виникли численні профранцузькі рухи. Окремий випадок – це спроби Кемаль-паші Ататюрка європеїзувати (модернізувати) повоєнну (після Першої світової) турецьку мову. Запозичення з французької суттєво переважали усі інші, тоді як арабська (османська) і перська були відкинуті (Landau, 1984).

* Галіцизм (лат. *gallicismus*, фр. *gallicisme*) – слово або вираз, запозичений з французької мови, або побудований за французьким зразком. – Прим. перекл.

Офіційний урядовий погляд щодо останнього прямо пов'язаний з чистотою, оскільки французьку як таку офіційно розглядали похідною від турецької («Теорія великого Сонця»³¹). Запровадження французьких слів в турецьку не було рівносильним зростанню мовного тягяра барбаризмів, а насправді лише цілком похвальним поверненням в чистокровну турецьку отару давно заблудлих термінів. Крім того, після століть боротьби з галіцизмами, від часів Йогана Готфріда Гердера³² (1744 – 1803) і навіть раніших, і після багатьох десятиріч надання переваги неологізмам, основаним тільки на старогерманських коренях (наприклад, “Fernsprecher” замість “telephone” (телефону) і “Fernsehen” замість “television” (телебачення), обидва пізніше були замінені «інтернаціоналізмами»*), представники німецької мови нещодавно оголосили, що, з огляду на образу Америкою Об'єднаних Націй, в зв'язку з її одностороннім вторгненням в Ірак 2003 року, число запозичень з французької в німецьку буде збільшено за рахунок американізмів, попри світову поширеність останніх. Іншими словами, «галіцизми» – не так погано, як «англіцизми», оскільки останні мають погіршувальний вплив на німецьку. Ми ще раз пересвідчуємось, наскільки світ міждержавних справ, а не мовознавчих міркувань, сам по собі чи навіть насамперед, може впливати на удавання до пуризму чи статусу «найпривілейованішого донора» в корпусному плануванні. Спрямування на чистоту – завжди готовий засіб відмежування однієї мови від іншої. Це особливо привабливий підхід для «навмисного застосування», продиктованого політичними міркуваннями. Мовне планування є знаряддям національної політики, і чим владніше його застосовувати, тим більша ймовірність, що воно буде покликане для того, щоб сприяти політичному скеровуванню корпусного планування.

Американська та британська англійські: слони в комірчині мовної чистоти (приблизно з 1950)

Своєрідна історія англійської мови зробила її особливо стійкою до чистотних зусиль і, відповідно, відкритою до простонародного вве-

* Точніше – увійшли в мову й ці два інтернаціоналізми. – *Прим. ред.*

дення неологізмів і мовного планування мови в цілому. Початково різновид нижньонімецької, англійська (насправді, стара англо-саксонська) найперше потрапила під вплив кельтських мов, які передували їй на іншому боці Ля-Маншу. Згодом римські легіони зробили свій внесок, як і скандинави й кінець кінцем нормани, коли вперше переправилися через канал до Англії (1066), та англо-нормани, які пізніше знову перетнули його, щоб зайняти Нормандію (1137). Така довга та складна історія перехресно-мовного зіткнення та переміщення населення зробило англійську менш монолітною, ніж була на початку нової доби французька. Крім того, вона була менше зосередженою в державних органах та менш однорідною релігійно. Врешті-решт, спершу набагато коротша римська окупація і пізніший та триваліший вплив Реформації, перед початком британської колонізації в Новому світі, обидва ці чинники вплинули на англійську мову, модернізуючи з набагато більшим і набагато властивішим сприйняттям неортодоксальності в мові, релігії, урядуванні, ніж такого будь-коли зазнавала французька. Англійська мова ніколи не могла претендувати на місце нової латини, на відміну від французької. Англійська на відміну від французької, не стала оплотом «нереформованої Церкви» (і, відповідно, відкритою для латинізмів). Англійська мова була набагато менш привабливою і менш піддатливою для стандартизації, і з церквою була пов'язана тільки тим, що була «мовою зрозумілою [sic!] для людей» (*Книга загальної молитви*), тоді як французька несла тягар сучасної вселенської церкви, а також успадкувала її загальну мову («зрозумілу» чи ні) як головне джерело запозичень і створення нових слів. Два дуже різні напрями корпусного планування, які ми розглядаємо в цьому розділі, є побічними продуктами цих двох дуже різних історій.

ЩО НЕ МОЖЕ БУТИ ПОТЕНЦІЙНО ПРИЙНЯТНИМ НЕОЛОГІЗМОМ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ?

Як і можна було передбачити з її нелатинського походження та її строкатого та народницького складу, єдиний стандарт англійської мови було важко віднайти, чи то в ортоєпії, ортографії, вживанні

неологізмів, чи в іншій мовній ортодоксальності. Канадська французька лише частково й недавно утвердила свій власний різновид, узаконений місцевою владою і підтверджений її сусідами, на відміну від канадської англійської, яка досягла цього раніше і в більшому обсязі, так само як американська, австралійська, новозеландська, індійська та південноафриканська англійські. Англо-американська імперія виявилася величезним імпортером і популяризатором слів і структур, які увійшли до загальної писемної скарбниці («стандарту») завдяки місцевим англійським як таким, а не тільки завдяки місцевим спільнотериторіальним народним мовам. Я сам був свідком тієї швидкості, з якою такі слова, як “glitch”, “samizdat” і “ciao”, (що походять з їдишу, російської та італійської, відповідно) зайняли свою нішу в священних залах писемної англійської мови (не кажучи вже про “hasta la vista, baby” “lumpy proletariat” чи “grinch”, “farklem(p)t” і “all that jazz”). Я вже почав сумніватися в тому, чи існує хоч якась природня межа всім її можливим охопленням та гостинності. Все, що іммігранти в США, молодіжна культура, популярна техніка та реклама разом поєднали в одне ціле, не дозволяє розкласти на частини жодній людині, жодній орфографічній конвенції, жодному відчуттю милозвучності чи гармонії голосних, жодному соромливому відчуттю доречності, так чи інакше супроводжуваному несхвално закоченими вгору очима. Славлена англійська орфографія не вибілюється, а, навпаки, лунають вигуки «спробуйте!» щодо кожного нового виклику, незалежно від того, наскільки він особливий чи безприкладний. Нема межі можливостям, чи, по суті, нема межі взагалі. Така мова не соромилася ні «досі, не буде й надалі». Це Америка! Якщо ви можете собі це уявляти, це можна висловити англійською, і простою, і змістовною при цьому мовою, навіть якщо вона не є ні англійською наших предків, ні наших найкращих письменників. Останнє – не брак упевненості в собі, а лише невміння визначитися щодо певної норми «хорошої англійської». Вони захоплюються порадою та гнучкістю Черчіла (див. Churchill 1908/1974).

Якщо англійський письменник не може висловити те, що він має висловити, англійською, і простою англійською, будьте певні: це, вочевидь, не варте висловлення. Звичайно, ми, чия рідна мова уже завоювала для себе таку неперевершену імперську владу над сучасним світом, можемо взяти цей урок принаймні в античних греків. Вони вивчали свою власну мову, вони любили її, вони плакали її, вони прикрашали її, вони поширювали її. Поза сумнівом, ми можемо повчитися цього у греків і приділяти трохи уваги та якусь частку навчальних років вивченню мови, яка, можливо, гратиме панівну роль в майбутньому прогресі людства (Churchill, цитата з Fishman, 1997, с. 206 – 207).

Але їхні інстинкти приводять їх до ще більшої відповідності з поглядами Руперта Г'юза³³ (1920), чия позиція щодо неологізмів більшою мірою узгоджується з простолюдним духом Америки:

Існує така мова (американська), діамант, ростуча, яскрава, жива, гнучка мова, для якої ми не маємо (не мали) жодної особливої назви. Хоч би як ми її називали, перестаньмо вважати її вульгарним діалектом (британської) англійської, що буде використовувано лише з несхваленням. Вивчаймо її в період блискучого розквіту, пишімося нею і будьмо відданими їй. Знімімо лібреї, перестаньмо бути лакеями мови іншого народу і постараймося бути господарями та творцями своєї власної мови (Hughes, 1920, с. 846 – 849).

Американці мовно «безладніші» стосовно своєї мови, ніж британці, які, в свою чергу, «безладніші» порівняно з французами. Спектр від безладної простонародної мови до аристократичної чистоти досить добре представлений через тристороннє порівняння.

ДЛЯ БІЛЬШОСТІ, ХТО ГОВОРИТЬ (ПИШЕ) АМЕРИКАНСЬКОЮ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ, (ПРОСТО)НАРОДНІСТЬ ВИЩА ЗА ЧИСТОТУ

Американська англійська мова утверджує існування (міжнародної) *лінгва франка* невимушеної, зрівняльної, часто нешанобливої культури, яка надає набагато більшого значення народності та найновішим тенденціям, ніж формальності та чистоті. Справді, чистота не має значення для зливої (фузійної) мови, такої, як англійська, сутніс-

Рис. 4.1. Погано почати: найперше англійсько-французьке зіткнення.

тю якої є змішаність. Її англосаксонський (і, загальніше, германський) складник, її романський (французький й романський загалом) складник та «третьосвітній» складник звідусіль – усім їм однаково не надають значення і всі вони невідомі в народному використанні. Саме тому немає жодної можливості для серйозного та широкого руху за чистоту в англійській мові. Вже надто пізно для нього в мові, яка настільки впливова як вдома, так і за кордоном. Навіть важко собі уявити, щоб ще могла здобути англійська від руху за чистоту мови. Повернення до істиннішої тевтонської англійської мови віддалених минулих століть не є ані важливим для будь-якого престижного органу або «впливового центру» в рамках американського англійського та британського англійського світів, ані з сфери можливого, навіть якщо суперечності з «віроломною французькою» доходять час від часу до кипіння. Немає «політично неправильних слів», похідних з французької, які англомовці досі б випробовували в організованому порядку, також ніхто не вважає, що нове французьке перезасвоєння слова «факс» стало ще одним вдалим ходом «віроломної французької». Англофони навіть сміються самі з себе та тішаться від факту, що все, що може бути неправильним в англійській, так чи інакше походить з французької. Франкофонам бракує здатності сміятися з себе так, як це роблять англофони (див. рис. 4.1). Жодній газеті у Франції не може зійти з рук зразок сарказму, що розходиться е-поштою, і який я отримав від британського колеги.

Subject: ENGLISH TO BE OFFICIAL LANGUAGE OF EU

The European Commission has just announced an agreement whereby English will be the official language of the EU, rather than German which was the other possibility.

As part of the negotiations, Her Majesty's Government conceded that English spelling had some room for improvement and has accepted a five year phase-in plan that would result in what would be known as "Euro-English".

In the first year, “s” will replace the soft “c”. Certainly this will make the sivil servants jump for joy. The hard “c” will be dropped in favor of the “k”. This should klear-up konfursion and keyboards kan have one less letter.

There will be growing publik enthusiasm in the sekond, when the troublesome “ph” will be replaced with “f”. This will make words like “fotograf” 20% shorter.

In the 3rd year publik akseptanse of the new spelling kan be ekspekted to reach the stage where more komplikated changes are possible. Authorities will enkorage the removal of double letters, which have always ben a deterrent to akurate speling. Also, al wil agre that the horrible mess of the silent “e”’s in English spelling is disgrasful and that they should be don away with.

By the 4th year, peopl will be reseptiv to steps such as replasing, “th” with “z” and “w” with “v”. During the fifz year, ze unesesary “o” kan be dropd from words kontaining “ou” and similar changes vud of kors be aplid to ozer kombinations of leters.

After ze fifz year, ve vil hav a reli sensible riten styl. Zer vil be no mor trubl or difikultis and evrивon vil find it ezi to understand ech ozer. Ze drem vil finali kum tru! And zen zi vorld!

АНГЛІЙСЬКА БУДЕ ОФІЦІЙНОЮ МОВОЮ ЕС

Европейська комісія тільки що заявила про домовленість, за якою офіційною мовою ЕС, буде англійська мова, а не німецька, яка була іншим можливим варіантом.

Як учасник переговорів, уряд Її Величності визнав, що англійський правопис має певний простір для удосконалення і прийнято п’ятирічний поетапний план, результатом чого буде так звана «евроанглійська мова».

У перший рік “s” замінить м’яку “c”. Само собою, це змушуватиме чиновників стрибати від радості. Твердий “c” буде вилучений на користь “k”. Це повинно подолати безлад і клавіатури можуть мати на одну букву менше.

Вмить зросте загальний ентузіазм, коли нестерпне “ph” буде замінено на “f”. Це зробить слова, подібні до “fotograf”, на 20% коротшими.

На третьому році очікуване загальне визнання нового правопису досягне такого рівня, коли стануть можливі складніші зміни. Владні органи заохочуватимуть видалення подвійних букв, які завжди були стримувальним чинником для точного написання. Крім того, всі погодяться з тим, що страшний безлад з невимовлюваним «e» в англійському правописі є ганебним, і з цим треба покінчити.

На четвертому році люди будуть сприйнятливі до заходів, як от заміна “th” на “z” і “w” на “v”. Впродовж п’ятого року непотрібні “o” можна буде вилучити зі слів, що містять “ou”, і аналогічні зміни, звісно, будуть застосовані до інших сполучень букв.

Через п’ять років ми спиратимемося на розумну манеру письма! Не буде більше проблем чи труднощів, і всі легко розумітимуть один одного. Мрія, нарешті, збувається! І тоді мир!

Висновки

Корпусне планування продовжує бути дуже актуальним для англійської мови. Пошив модного одягу завжди потребує нових термінів для позначення кольору, наукові термінологічні ради активні в фізичних науках і в їх прикладних галузях (і навіть в деяких соціальних науках, наприклад, психології), хоча вони й децентралізовані. Мовний розвиток і зміни тривають постійно, і як за будь-яких змін, ті, хто виступає проти них, – це переважно старі й непохитні люди, які пишуть листи в редакції. Мало хто з учителів англійської мови може засмутитися подвійною помилкою в “You and me are going to take him to the movies where he will sit between mother and I”^{*}. З іншого боку, у більшості випадків реакція неспеціаліста буде типу: «Ну, через що засмучуватися?» Англійська правильна мова – це як «нею говорять» і незалежно від того, що вона може бути недостатньо правильною або чистою і витонченою, вона більше

^{*} Правильно було б: “You and I ... mother and me”. – Прим. перекл.

ніж надолужує в «простонародності» (простомовності) і в обіцянні соціальної мобільності чи принаймні в рівності між соціальними класами. Інші мови рушили (чи рухаються) в цьому напрямку. Справді, філіпіно перейменували на піліпіно, щоб просигналізувати, що такий хід на той особливий час аж ніяк не викликав заперечення з боку мовних інституцій і, врешті, щоб згодом поміняти назад. Іврит також став сприйнятливішим до того, що «вони кажуть на ринку», і його колись дуже помітна й відома академія відступила на позицію набагато скромнішої публічної помітності. Її головною турботою сьогодні є підготування великого словника, що охоплює всі різновиди івриту протягом тисячоліть (наприклад, давній іврит, середньовічний (рабинський) іврит і нинішні газети на івриті з хорошою вибіркою підліткового сленгу). Загалом, здається, в низхідному метафоричному зсуві менше незручностей, ніж було раніше, і це також американський вплив, який спричинює всесвітні наслідки корпусного планування. Однак низхідний стилістичний зсув у французькій мові можуть помилково прийняти за грубість і недостатню освіченість, тоді як в англійській мові це вказує на товариськість, приязність, загальну єдність і невимушене задоволення моментом (див. рис. 4.2)*. Справді, простота керує змінами в англійській мові.

ПОКЛИКА́ННЯ

Churchill, W.S. (1908). The joys of writing. In *Complete speeches, 1897–1963* (Vol. 1, p. 904). New York/London: Bowker.

Hughes, R. (1960, May). Our Stkish language. *Harper's Magazine*, pp. 846–849.

Landau, J. (1984). *Ataturk and the modernization of Turkey*. Leiden: E.J.Brill.

Molee, E. (1988). *Plea for an American language or Germanic English*. Chicago: Anderson.

* Кругові фігури, використані в цій книжці, намалював Аві Фішман (Слоан-Кетерінгівський міжнародний відділ, штат Нью-Йорк). – *Прим. авт.*

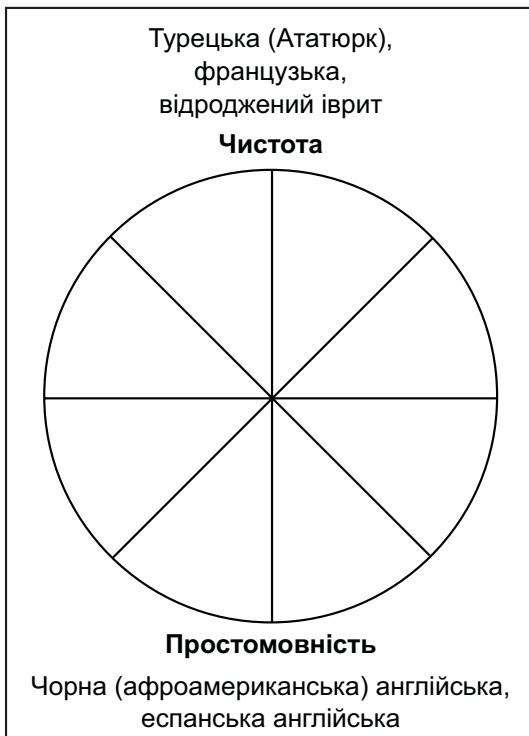

Рис. 4.2. Чистота проти простомовності.